

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Statuta prouincialia et synodalia ecclesie Colonie[n]sis (Köln)

Colonie, 29. IX. 1492

Sequuntur queda[m] statuta synodalia eiusda[m] domini Henrici
archiep[iscop]i.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30901

mensis a publicatiōe presenti statutoꝝ
eorundem volumus venientes contra
ip̄a ex tunc penas incurrere contentas
in eisdem. Et ne quēq̄ ip̄a statuta late/
ant vel latere possint. Statuim⁹ vt col/
legia. capitula conuentus. monasteria.
decani ecclesiarū rectores et ceteri quoz
interest. infra dictos tres menses a pub/
licatiōe statutoꝝ ip̄ozum copiā reci/
piant et sibi procurent eorundem. alio/
quin ip̄os qui in hoc culpabiles extire/
rint ex tūc suspendi volumus ab officio
diuinoꝝ. Adm̄ pronunciatum ⁊ da/
tum in palatio n̄ro Colōn̄ p̄s̄tibus ve/
nerabilibus patribus Guydone Traie/
ctens. Engilberto B̄naburgeñ. God/
frido Dyndeñ. ecclesiarū ep̄is necnō nū/
c̄ijs solēnibus. Gles̄. Theobaldi Leo/
dic̄ ep̄i. et capli Monasteriē sede ip̄a
vacāte ac p̄laris et clero n̄re ciuitatis
et diocef̄ Colōn̄ in dicto cōcilio solēn̄
congregatis. In crastino d̄nice Inuoca/
uit. necnō feria tertia et quarta sequent/
ibus cōcilio ip̄o durante. Anno domi/
ni M. ccc. decimo.

Bequuntur quedaz

statuta synodalia eiusdaz domini Hen/
rici archiepi. Et primo De curtibus
non locandis monachis.
De absentia monachis more canoicoꝝ
secularium non soluenda. Et de non re/
cipiendis monachis vel monialib⁹ da/
to precio. seu sub spe precij post receptio/
nem exigendi.

Henricus dei gratia sancte Co/
loniē ecclesie archiepus sacri
imperij p̄ Italia archicācellari⁹.
Dilectis in x̄to vniuersis abbatibus
et abbatissis. ac eoz cōuētib⁹ monacho/
rum et monialib⁹ n̄re diocef̄. salutem in
d̄no. Licet ex iusticiā nobis debito pasto

ralis officij sup̄ cunctū nobis gregē cō/
missum ne lupus gregē inuadat inuigi/
lare pro oī n̄ra possibilitate ⁊ modis oī/
bus teneamur. Specialius tū nobis incū/
bere nō ambigim⁹ vt ibi n̄re figam⁹ cō/
siderationis aciez vigilātius. vbi maio/
ra disponūtur pericula aīaz. Vbi enim
maius vertit periculū cautius est agen/
dum. Sane in monasterijs v̄is aliq̄ ex
vobis curtes v̄ias sub certa soluenda
pensione de facto frequenter a lōgis tē/
poribus cōduxerūt et adhuc cōducunt
et se ad h̄mōi soluendas pensiones ac/
possint habere propria et contractum
cōmercia noīe proprio exercere. vobis
obligant et in huiusmodi curtib⁹ sic cō/
ductis mansiones sibi facientes. soli mo/
ram trahere cōtinue nō formidant. non
attendentes improuide. qualiter mona/
chum habere proprium et proprio noīe
ciuiles exercere cōtractus Jura abhor/
reant et q̄ villiter detestent ac a natura
monachi adeo esse debeat alienum. vt
etiam summus pontifex profiteatur ex/
presse se nō posse cōtra hoc licētiaꝝ in/
dulgere. nec monachus inter seculares
homines solus sp̄nialium hostium cōstru/
ctum debeat de iure seu poterit expe/
ctare. eiq̄ testante iure pro aliquo terre/
no lucro exire monasterium in ausum
reputet nefandissimū. adeo quilibz mo/
nachus suo debeat esse cōtentus mona/
sterio vt canonis dicat auctoritas. qd̄ sit
cut pisces sine aqua vita carent. ita sine
monasterio monachus. Itē monachos
et moniales aliqui et aliq̄ ex vobis s̄
certis precijs aut sub spe precij recipiūt.
sub paupertatis pretextu hoc vicij pal/
liantes nō timentes penas contra hoc
p̄ lateranense concilium promulgatas.
Preterea in nōnullis vestris monaste/
rijs aliqui ex vobis impetrata ad abesi/
sendum superioris sui licētiaꝝ dum reuer/
tuntur fructus sue exigunt absentie ac/
forent canonici seculares et ip̄is mona/
chis equaliter habere redditus sic in

dulcum et sub hmoi modo abusus vos
eis tales fructus estis soliti assignare.
que omnia et singula omnino obuiant
canonicis institutis scandalum in clero
et populo generant et dissolutione mo-
nastice parunt discipline. proinde quia
iste morib⁹ inter vos magis irrepit. Et
si contra premissa a sacris summoꝝ pō-
tificum et sacrorum generalium conciliorum
canonibus per penas grauissi-
mas sit prouisum. Quia tñ huiusmodi
canones et penas forsitan ignorantia dū-
cti non curant ad aim renocare. hoc no-
stro mādato in q̄ntum possumus mede-
lam adhibere duximus competentem.
Vobis igitur vniuersis et singulis in
virtute sancte obedientie et sub pena
excommunicationis quā in quēlibz ve-
strum in hoc culpabilem monitione du-
odecim dierum premissa quoz quattuor
pro primo. quattuor p̄ sc̄do. et residuos
quattuor pro tertio et pemptorio termi-
no vobis vniuersis et singulis assigna-
mus serimus in his scriptis. districti⁹
mandantes vt a premissis omnibus et
singulis quocunq; ad hoc quesito colore
de cetero abstineatis omnino nec curte
aliquā aliquā alicui monacho locatē sub
quocunq; titulo aut absentī monacho ra-
tione sue absentie quicq; tanq; sibi de-
bitum exigenti dare et monachum aut
monialē dato precio seu sub spe precij
post receptionem exigendi recipiatis
aut postea etiam exigere aliquāliter pre-
sumatis. Alioquin precipimus vniuer-
sis nostre ciuitatis et dioceſ rectoribus
et eorum vices gerentibus quatenus
in premissis inter vos culpabiles denū-
tiant quotiens et quando requisiti fue-
rint predicta excommunicatione nodat-
ros. Et intimam⁹ vobis per presentes
q; nisi de premissis omni fraude et si-
mulatioe circa ea cessantib⁹ caueatis ad
executionem penarum canonum predi-
ctorum et per nſam aggrauationē sen-
tentie ac alias p̄ censure cohortitionem

ecclesiastice put hoc rigor iuris popo-
scerit sine dubio procedem⁹. Et ne hui⁹
nſi mandati causari ignorantiam vale-
atis. in sancta synodo in nostra Coloni-
ensi ecclesia in crastino presentis domi-
nice celebranda ipm mandatur volum⁹
solenniter publicari. Datum anno do-
mini. Millesimo trecentesimo viceſimo/
septimo. die dominica qua cantatur. In
uocauit me.

De collectoribus fabricę ecclesie Co-
lontenſ nullatenus impediēdis Et lai-
ci manuz deponāt. oblationes seu clemo-
synas ad fabricā inter se nō diuidāt aut
quicq; sibi de his retineāt. sed sine dimi-
nutione collectoribus assignentur. Et
ne trunci in ecclesijs vel capellis erigā-
tur. Et que p̄ fraternitate sancti petri
veniunt. p̄ se seruentur faciendo com-
putū collectorib⁹. vt lecto euāgelio col-
lectores x̄bz dei populo p̄ponāt. et p̄-
dicare volentes postea incipiāt.

Henricus dei gratia sancte Colo-
niens⁹ ecclesie archieps. sacri imp-
perij p̄ Italiā archicācellari⁹. etc.
Precipit vniuersis abbatib⁹. prioribus
prepositis. archidiaconis. decanis. inue-
stritis. pastoribus. plebanis. viceplebanis
Ceterisq; ecclesiarū seu capellarū red-
toribus in Coloniensi dioceſi constitutis
p̄ reuerendum in christo p̄em et domi-
nuz dñm Coloniē archieps̄m de prelatorū
suorum et capituli Coloniē cōsilio et assen-
su et statuit et mandatur sub intermina-
tione maledictionis eterne. et sub obre-
tatione diuini et tremendi iudicij nec
nō sub pena anathematis. phibet ne a-
liquis cuiuscunq; cōditionis status vel
ordinis fuerit audeat fabricā Coloniē
seu collatores. vel nuncios ipsius publi-
ce vel occulte quibuscunq; vijs vel colo-
ribus ad hoc quesitis quōlibz impedire
R. iij.

Inūgitur similiter et mādatur oibus predictis necnō laicis quibuscunq; etiā noibus siue templarij siue custodes ecclesie aut quocūq; alio titulo nūcupentur ne de cetero quallibz oblatiōes elemosynas seu largitiōes quascūq; datas vel oblatas diuidāt et sibi prem aliquā retineāt seu se de eis aliquāter intro mittāt. Sed negocium fabrice ipsius fideliter promouētes oīno manum deponāt. Et ipis nūcijs seu collectoribz omnia oblata vel donata sine diminutione assignēt pcuratori ipsi fabrice ad vsus eiusdem diligētius presentanda. Preterea inhibetur ne de cetero trunci in ecclesijs vel capellis erigātur. sed positi et erecti infra mensē a tempore publicatiōis hmoi funditus euellāt. Precipitur insup vt oīa illa que pro fraternitate beati petri apostolorum principis largiūtur distinde et per se referentur ipsiq; nūcijs seu collectoribus specialiter sine cōmutatione alicuius alterius integraliter assignentur. Ita de hmoi oblationibus reddatur ipis nūcijs vel procuratori computus specialis. Ceterum precipitur sicut prius vt statū lecto euāgelio ecclesiarum seu capellarum rectores ordinent et disponant vt nūcij seu collectores dicte fabrice. verbuz dei populo proponāt et postulent oblationes et suffragia sine impetu oportune. et si postmodū aliū predicare habuerint sermonem suum incipiāt. Et sic nūcij expediti valeant ad alias ecclesias in quibus eorum aduentus celeriter expectatur sine longa mora vterius proficisci. Idez dominus noster archieps omnes prelatos plebanos vicarios ecclesiarum rectores seu eorum vices gerentes presbyteros clericos et laicos cuiuscunq; officij status vel conditionis extiterint qui contra has inhibitiōes ordinatiōem veniunt et statutum in pre vel in toto nisi excessum eorum infra septem dies quos eis pro monitione assignam?

emendauerint. excommunicatiōis sententia eo ipso voluit subiacere. Mandās et cōmittens officiali Coloniensi quatenus dum ipse a procuratore fabrice Coloniens vel aliquo eorundez fuerit requisitus premissa et premissorum quibus exequatur et a suis subditis quibuscunq; exequi faciat diligenter. pūnegotium et vtilitas ipsius fabrice id exposcit. Facta est publicatio ordinatiōis inhibitiōis et statuti huiusmodi Coloniē crastino Inuocauit. in congregatiōne cōcilij synodalis. Anno domini Millesimo trecentesimo. vicesimo septimo.

Contra moniales diuagantes et monachos apostatas. Itē ne canonici vel monachi sine examinatione litature ad ordines admittantur. &c.

Henricus dei gratia sancte Coloniens ecclesie archiepus. sacri imperij p Italiam archicācellarius. Vniuersis christifidelibus audituris presentes lras et visuris. salutes in dñi saluatore. Quāq; sub prohibitiōe stricta a iure statutum existat ne moniales monastica modestia impudent abiecta extra monasteria sua diuagentur nisi pro causis eis a iure pmissis. tñ frequēter extra eadem monasteria sua p vicos et plateas discurrunt et psonarum seculariū habitacula frequentātes non in habitu tantū religioso veruz etiam corelictō in habitu seculari se ostendunt et in tanta vanitate mundanis aspectibus se administrāt. q; ex hoc possunt cōtra proprie conscientie sue puritatē suscite nō imerito reputari. et quāq; varie cōtra moniales eadēz cōminatiōes penarū hātenus emanarūt. tñ in vctitātāo ardentius quo ad hmoi suas vanitates exercēdas inflāmātur. Quare mā

damus et precipimus omnibus et singulis montalibus presentibus et futuris cuiuscumque sint religionis vel ordinis nre civitatis et dioecesis ut in suis monasteriis de cetero sub clausura perpetua permanant iuxta canonicas sanctiones ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professe a suo monasterio exire liceat nisi forte tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret quod non possit seruire deo cui corda sua et corpora omnia sanctimonialia subdiderunt. Salvo quod abbatissa et priorissa seu infra per quas monasteria eadem reguntur cum honesta et decente societate exire poterit dum hoc pro monasterii sui negociis fuerit faciendum ad monasterium suum absque honoris dispendio quod primum poterit reuersura. Alioquin moniales huiusmodi extra monasterium suum vagantes et quod diu in hoc persistunt. Inhibemus penitus admitti ad diuina nisi ex rationabili et manifesta causa ac de illius ad quem pertinuerit exuerint licentia speciali et de hoc diuina celebrantibus ac eas hospitantibus prius sufficiens fides fiat, alias scilicet eis presentibus diuina celebrare presumes suspensionis ab ingressu ecclesie et eas sic diuagantes hospitio recipiens excommunicationis sententiam incidant ipso facto. Illas vero moniales que habitu religionis sue dimisso extra monasteria sua diuagantur et que ex hoc sententiam excommunicationis a canone iam prolata incidunt ipso facto excommunicatas volumus et precipimus nunciari. Inhibentes sub pena excommunicationis ne quis eis tanquam apostatis et excommunicatis comunicet quoquo modo vel foueat easdem in tali apostasia scienter ne tanquam criminosis in crimine consentiens consimili laqueo valeat irretiri. Insuper mandamus et precipimus imo inhibemus ne aliquis de cetero ecclesie collegiate canonicus vel religiosus ad monasterium sui titulum ordinandus quarum

ecclesiarum et monasteriorum exemptorum et non exemptorum canonicus vel monachus et fratres sine examinatione litterature et intitulatione ordinari consueuerunt ad ordines admittantur nisi prius de erate et corporis idoneitate cum corpore viciati non sint ad ordines huiusmodi admittendi per examinatores ad examen ordinarium tempore celebrationis ordinum deputatos vel deputandos sint examinati et intitulati, sicut ceteri sub communi titulo ordinandi, alias admittentes et ordinantes eosdem et ordines sic prohibiti recipientes quos et nunc ne contra faciant monemus in his scriptis post lapsum duorum mensuum et publicationem presentium mandatorum suspensionem ab ingressu ecclesie sententiam incurram ipso facto et hoc in sacra nostra synodo prioribus clero et christi fidelium multitudine presentibus publicari mandauimus et ab omnibus precepimus seruari, ne quis contra ipsa crassa se valeat ignorantia excusare. Preceptores vniuersis capellis conuentibus mendicantium et non mendicantium christianitatum decanis et locorum plebanis ut infra decem dies post harum publicationem. Sub sigillo maioris officialis curie nostre Coloniensis horum copiam recipient et singulis mensibus prima dominica die mensis in sermonibus suis. Plebanus hora missae et mendicantes in eorum predicationibus materna lingua in vulgari et intelligibiliter publice et exponat. In horum testimonium presentes litteras appensione sigilli nostri fecimus comuniri. Datum anno domini. Millesimo trecentesimo vicesimo septimo crastino beati Remigij. In cuius copie testimonium sigillum officialitatis curie nostre presentibus litteris duximus appendendum.

De vna missa in die celebranda.

R. iij.

Alramus dei gratia sancte Col
lonienſis ecclesie archieps. sacri
imperij p Italia archicancellari.

¶. Quanq̄ sacroruz testatibus regulis
canonū cuilibz sacerdoti sufficē q̄ vnaz
de die missam dūtaxat celebret preterq̄
in casibus exceptis regulare existat imo
et valde felicē esse presbyterū qui vnā
digne de die celebret. Nonnulli tamen
sacerdotes nō in casibz pmissis sibi. imo
qđ horrenduz est auaricie ducti cupidit
ne vel nolētes sibi habere socios in ec
clesijs qbus pfecti sunt vt eo amplius
de redditibus suis sibi absorbeant. de q̄
bus tñ sibi et socio possent pro suis ne
cessitatibus satisfacere cōpetenter. vel
qui tāq̄ mercenarij alijs seruiūt vt am
plius lucrētur. ex pacto etiā et cōdicto
onus celebrādi quasi quotidie seu alter
nis dieb? missas duas in se recipiūt cō
tra eorundez sacroruz canonū instituta
quod de cetero oīno prohibemus. Inhi
bētes ex nūc vniuersis presbyteris nre
ciuitatis et dioceſ ne quis de cetero pl?
q̄ vnā missaz vna die nisi p aliquē de ca
sibus a iure exceptis manifeste et plane
se excusare valeat celebrare psumat. Cō
trariuz faciētes quos nos monitione. q̄
nos eos ex nūc omnes et singulos mo
nemus septez dierū pmissa excoicamus
in his scriptis excommunicatos p deca
nos concilij et locoz plebanos seu eorū
vices gerentes volumus publice nun
ciari. Si qui etiā de cetero talia facere
psumperint ex nūc decanis christianita
tum in x̄tute sancte obedientie districte
mandamus. Et tales ad nos seu officia
alez nrm deferāt. penā sibi sup hoc debi
tā recepturos. Datū crastino dñice In
uocauit. Anno dñi. M. ccc. xxxv.

Admonēt charitatiue ecclesiaz re
ctores pacifici non promoti vt infra
tres menses promoueant et nō residen
tes vt psonalē resideāt. Et ne patroni
ad ecclesias pntēt sub pacto symoniaz

ca vt hic narrat. Quz ecclesias sic ade
pti eas dimittat. et consēti tales sic ha
bentes ecclesias reuelent.

Alram? dei gratia. Dilectis
in x̄usto. decanis christianitatū
necnō plebanis ecclesiaz nre ci
uitatis et dioceſ aut eoz vices gerent
ibus. salutem in domino sempiternam.
Quoniam inter cetera que nostre cōsi
derationis oculus in nostra ciuitate et
dioceſi postq̄ ad regimen Coloniensis
ecclesie licz immeriti diuina disponen
te clementia assumpti fuimus correctio
ne digna prospexit vnū notabiliter per
riculosum et detestabilem comperimus
abusum et pessimam corruptelaz. scilicet
q̄ in nostra dioceſi nō pauci ammo in
multitudine copiosa ecclesiarum rector
res seu pastores postq̄ pacificam suarū
ecclesiarum possessionem adepti sunt ad
annum et amplius. Immo per multos
annos ad ordinem sacerdotij non pro
moti existunt. Aliqui vero in suis hu
iusmodi ecclesijs nō resident citra dispē
sationes et licentias eorum qui sup his
potestatem habent canonice dispensan
di. fructus q̄ ex ipis suis ecclesijs nec
nō redditus et prouentus nō eo minus
tollere verentur. Qui morbo et si com
petentem apponere intendamus medel
lam quia cum idem morbus ex dissimul
atione nostrorum predecessorum adeo
cōmunit irrepserit q̄ tales sic nō p moti
nō residentes consuetudinem hanc no
minant corruptelam in eorum et hac p
te peccata notoria ac allegatione pudē
būda de se fidē satagētes. Nos in pre
missis omīsa p nunc p̄ eos executione
iustitie rigorose omnes tales et singulos
cuiuscūq̄ status seu cōditōis existant.
In hmoi sancte synodi congregatione
rogamus hortamur in domino et mo
nemus. vt se infra tres menses a data
presentium sic disponant non promoti